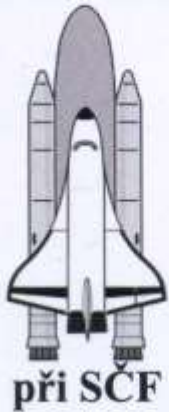

Umberto

OS KOSMOS

Kosmos

*informační bulletin odborné společnosti
Kosmos*

3/2019

**Sojuz MS-13, start z Bajkonuru 20.7.2019
v 16:28:21 UTC**

**Posádka zleva doprava: A. R. Morgan (palubní
inženýr, USA/NASA), A. A. Skvorcov (velitel, Rusko),
L. S. Parmitano (palubní inženýr, Itálie/ESA)**

Slavné kroky na Měsíci

Umberto Cavallaro a Jeff Dugdale

Nejznámější ze všech známek na téma průzkum vesmíru byla navržena v tajnosti, zachycujíc událost, která se dosud nestala, a vytištěna z matrice, která cestovala 500 000 mil.

Na téma průzkum vesmíru byly vydány tisíce pamětních známek, ale není pochyb o tom, která z nich je nejznámější: První Američan na Měsíci, 10 c z roku 1969. Návrh Paula Calleho, oficiálního výtvarníka NASA pro tuto misi, byl vydán sedm týdnů po úspěšném dokončení historické mise Apollo 11 a prodán v obrovském počtu.

V té době to byla, co do rozměrů, největší americká poštovní známka, která kdy byla vydána, o 50% větší než u běžných známek a v důsledku toho o to velkolepější. Ještě důležitější bylo, že základní matrice, ze které byly vyrobeny tiskové desky, byla nejprve dopravena na povrch Měsíce a pak zpět na Zemi.

Tajná mise

Se souhlasem prezidenta Richarda Nixona byl návrh známky vyroben v tajnosti ve spolupráci US Post Office Department a Bureau of Engraving and Printing, stejně tak, jako tomu bylo u známky z roku 1962 oslavující projekt Mercury, který dostal prvního amerického astronauta do vesmíru.

Tento tajný projekt nezanechal žádnou stopu. Zaměstnanci sloužili spíše jako kurýři k přenášení zpráv mezi US Post Office Department a Bureau of Engraving and Printing. Ti, kteří nepotřebovali o známce vědět, nebyli do celé akce vůbec zapojeni.

„Generální poštovník, Winton Blount, informoval Stevana Dohanose, předsedu Citizens' Stamp Advisory Committee, o plánu vydat pamětní známku, a já jsem byl doporučen pro tento úkol,“ vzpomíná Calle, který již intenzivně pracoval pro NASA Art Program, zaznamenávající příběh projektu Apollo.

„Skutečnost, že jsem v té době pracoval na projektu NASA v souvislosti s misí Apollo 11, mi umožnil snadný přístup k materiálům a klíčovým pracovníkům, kteří mohli pomoci s technickými problémy“.

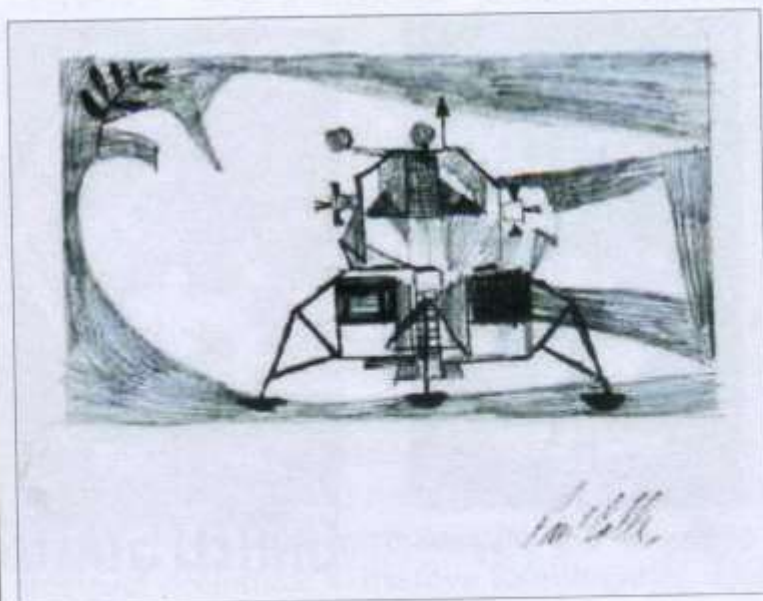
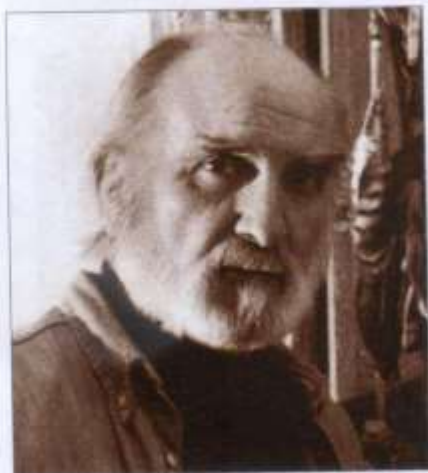
První kroky

Tak, jako to udělal v případě známky Vesmírné úspěchy z roku 1967, což byla dvoj páska známky zobrazující Gemini 4 a astronauta, realizujícího vesmírnou procházku, začal Calle kreslením řady tužkových náčrtů.

"Moje počáteční návrhy ověřovaly možný koncept designu zahrnující Měsíc, Zemi, měsíční přistávací modul a holubici míru", říkal Calle. Holubice by představovala deklarovaný cíl mise: „Přišli jsme v míru jménem celého lidstva“. Brzy se však ukázalo, že je upřednostňován realističtější obraz muže na Měsíci. Holubice byla zavržena a Calle rozvíjel své myšlenky pomocí náčrtků s astronautem a lunárním modulem.

Některé z nich představovaly celou kosmickou loď, ale na návrh Citizens' Stamp Advisory Committee byl koncept postupně redukován na zaměření se na žebřík, ze kterého astronaut sestupoval. Cílem bylo soustředit se na člověka a ponechat technologii v pozadí.

„Při vývoji designu se rychle ukázalo, že první krok na Měsíc byl ten nejdramatičtější okamžik,“ vzpomíná si Calle. "Díky tomuto poslední návrhu jsme věděli, že máme náš design!"

Paul Calle, oficiální výtvarník NASA a výtvarný návrhář známky z roku 1969. Jeden počáteční koncept designu známky obsahoval holubici jako symbol míru.

Umělecké ztvárnění

Ačkoli mnoho z návrhů bylo ve svislém formátu, nakonec bylo rozhodnuto použít horizontální formu, kterou pak Calle dokončil jako barevný obraz.

Výsledné dílo umělecky představovalo umělcovu představu okamžiku, kdy astronaut poprvé otiskl svoji nohu na povrch Měsíce, jeho bílý skafandr ostře kontrastoval s kovovým leskem měsíčního modulu, šedou skalnatou zemí a černotou vesmíru.

Aby se zdůraznil původ tohoto prvního lidského návštěvníka, byla Země na pozadí zobrazena nízko nad horizontem (z fotografie pořízené během mise Apollo 8), ale toto byl produkt umělcova ztvárnění situace: z plánovaného místa přistání, podle časového rozpisu, by Země nebyla v tomto úhlu nikdy viditelná.

Počáteční horizontální náčrty od Callego zobrazující lunární modul za letu před Měsícem, anebo před Zemí a Měsícem vedle sebe.

Pozdnější vertikální Callego skici ukazující měsíční modul po přistání a astronauta na Měsíci.

Další horizontální skici od Callego ukazující měsíční modul po přistání a astronauta na Měsíci.

Mimo tento svět

Obraz byl dodán Bureau of Engraving and Printing pro přípravu matrice. Robert Jones byl modelář, obraz vyryl Edward Felver a nápisy Albert Saavedry.

Původním záměrem byla známka v hodnotě 6c, představující v té době základní poštovní sazbu pro běžný vnitrostátní dopis. Na poslední chvíli bylo rozhodnuto, že by to měla být hodnota 10c, která představovala základní poštovní sazbu pro letecký dopis.

Teprve týden před plánovaným startem byl oficiálně vyhlášen záměr na vydání poštovní známky k misi Apollo 11, bizarně nazvanou „První americká pošta k Měsíci“.

Rytina známky byla poslána na místo startu v kosmickém středisku Kennedy Space na mysu Canaveral na Floridě spolu s „Měsíčním dopisem“, frankovaným nezoubkovaným zkušným otiskem známky. Oba zahájili svou cestu na Měsíc startem Apolla 11 dne 16. července 1969 a následně přistáli s lunárním modulem v Moři klidu den 20. července 1969.

Lístek s nezoubkovanou známkou byl astronauty orazítkován až při cestě zpět k Zemi. Pravda, měli to udělat v lunárním modulu na povrchu Měsíce, ale zapomněli na to. Zdá se, že měli jiné vyšší priority!

Prioritní tisk

Když se tři astronauti vrátili z 500.000 mílové cesty, museli strávit tři týdny v karanténě, pro případ, že by s sebou přinesli nějaké patogeny z Měsíce. Štoček však byl jeden z artefaktů, určených pro urychlenou dekontaminaci před tím, než byl letecky převezen do washingtonské kanceláře generálního poštmistra.

Blount poskytl novinářským fotografům rychlý pohled na štoček 31. července a poté jej poslal zpět do Bureau of Engraving and Printing, kde okamžitě začal proces přípravy tiskových desek pro výrobu poštovních známek.

Toto vydání bylo vytištěno kombinací ocelotisku a ofsetové fotolitografie. Žlutá a světle modrá byla nanesena jedním průchodem dvoubarevným ofsetovým lisem Harris a červená a tmavě modrá ve druhém proběhnutí lisem. Poté jediný průchod lisem Giori přidal černou pro pozadí, modrou pro nápis „První člověk na Měsíci“, vodorovně dole a červený pro nápis „Spojené státy“ svisle vpravo. Celkem bylo vytištěno 152.264.000 známek.

Krise identity

Tato záležitost byla formálně zahájena 9. září 1969 při slavnostním ceremoniálu konaném ve spolupráci s Národním poštovním fórem ve Washingtonu D. C. Akce se účastnili tři astronauti, spolu s vedoucími pracovníky a úředníky pošty. Protože federální zákon USA zakazuje zobrazování živé osoby na poštovních známkách, ministerstvo pošt bylo opatrné a popsalo předmět známky jednoduše jako „astronaut“. Tvrdilo, že obraz byl symbolický, nikoli doslovný; byla to pocta ne osobě, ale spíše úspěchu přistání lidí na Měsíci.

Pomohlo k tomu to, že znázorněná osoba byla zcela zakryta svým skafandrem, ale samozřejmě existovali pouze dva lidé, kteří to mohli být a to Neil Armstrong nebo Buzz Aldrin. Přirozeně se předpokládalo, že to byl Armstrong, a nápis na známce neudělal nic pro to, aby tento předpoklad rozptýlil.

Problémy s tiskem

Vzhledem k tomu, že vícebarevný tisk je relativně novou technologií, měl Úřad pro gravírování a tisk jisté problémy s tiskem a mnoho známek tak má znatelné posuny v ofsetových barvách. Některé z nich byly objeveny a zničeny, zatímco jiné se dostaly na filatelistický trh.

Jednou z barevných chyb, která byla poprvé nalezena v El Paso v Texasu asi měsíc po datu vydání, je nedostatek červené barvy po druhém průchodu ofsetovým lisem. To ovlivňuje vlajku na ramenní části skafandru, stínovací body na žlutých částech lunárního modulu a astronautovým hledím, ale ne nápis „USA“.

Bez americké vlajky, která se (ne)objevila na skafandru, byla tato chyba okamžitě označována jako „neznámý astronaut“, možná symbolika pro dobývání vesmíru spíše pro celé lidstvo než pro jednotlivou zemi?

Mnoho obálek

Oficiální obálky prvního dne obdržely nejen datové razítko Washington DC z 9. září, ale také repliku datového razítka „Moon Landing USA“, s datem 20. července, které astronauti vzali na Měsíc.

Post Office Department očekával velký zájem mezi sběrateli a objednalo si 25 razítkovacích strojků s předstihem. Úspěch emise však překonal všechna očekávání a lze tak hovořit o bezprecedentní poptávce.

Nakonec bylo vyrobeno 8.743.070 obálek prvního dne, které ministerstvo označilo za „astronomické“ množství, neboť to bylo téměř dvojnásobné množství, než v případě nesmírně populární pamětní známky Elvise Presleyho z roku 1993.

Žádosti o FDC přišly z více než 100 zemí a zvláště vysoké byly z Británie, Francie, Belgie a Austrálie.

Skupina čtyřiceti pracovníků byla rychle rozšířena na 100 zaměstnanců, ale i tak dokončení úkolu trvalo pět měsíců, takže koncept „prvního dne“ byl natažen za hranice všech běžných limitů!

Ilustrované FDC obálky byly vyráběny celou řadou výrobců, mezi nejatraktivnější však patří ty, které ilustroval a podepsal sám Calle.

Překvapivě neexistují žádné formální fotografie Neila Armstronga na Měsíci. Oba astronauti používali pouze jednu kameru, která byla připevněna na hrudi Armstrongova skafandru, takže na všech fotkách je pouze Buzz Aldrin. Na jedné slavné fotografii je však Armstrongův odraz vidět na Aldrinově hledí.

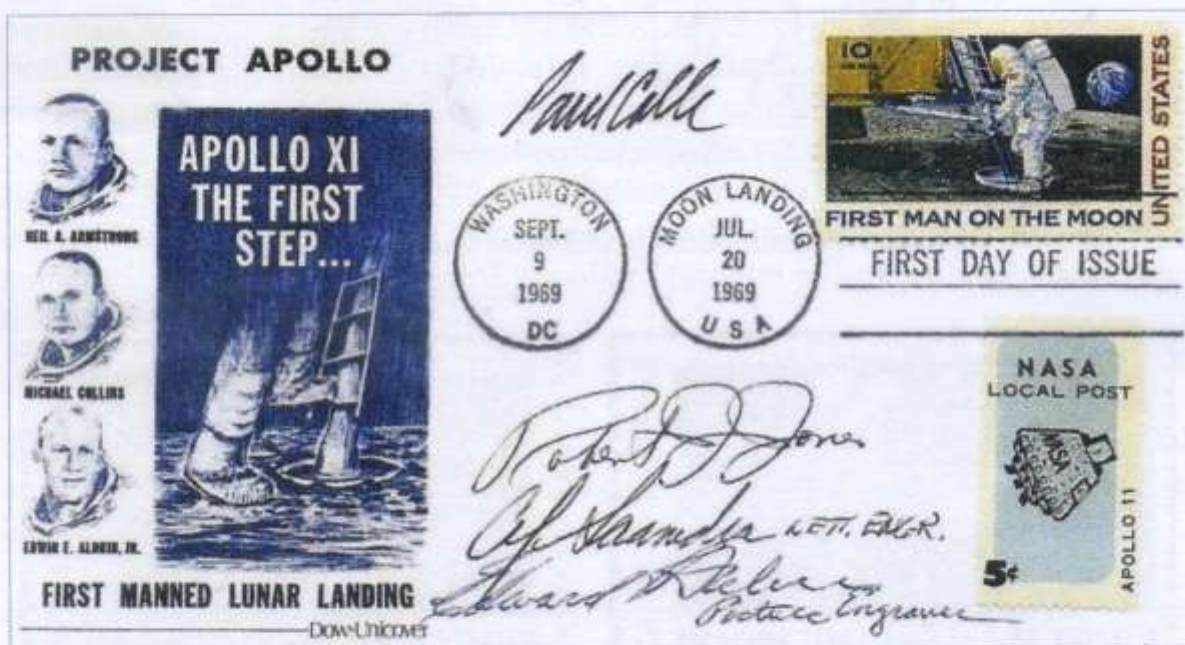
Detailní Calleho návrhy, blíží se finálnímu designu.

V roce 1969 vydaná známka 10 c, První muž na Měsíci, oslavující úspěch mise Apollo 11 – vpravo nedotisk červené barvy: "astronaut bez vlajky" (chybí na rameni skafandru, stínování na lunárním modulu a hledí astronautova skafandru).

„Dopis z Měsíce“, nesoucí nezoubkovanou barevnou poštovní známku, který byl na Měsíc dopraven Apollem 11 a astronauti ho orazítkovali na cestě zpět na Zemi s datovým razítkem „Moon Landing“ z 20. července 1969.

Obálka prvního dne podepsaná designérem známky Paulem Callem, modelářem Robertem Jonesem, rytcem Albert Saavedra a obrázkovým rytcem Edwardem Felverem s jednou známkou NASA Local Post, vydanou společností Space City Cover Society.

Finální Calleho návrh, který byl základem pro gravírování známky.

(AP/WIDEWORLD) Sept. 9.—HONORING THEIR MOON 'FIRST'—The Apollo 11 astronauts join Postmaster General Winton Blount today to dedicate a postage stamp commemorating the first moon landing. From left are Michael Collins, Neil Armstrong, Edwin Aldrin and Blount. (AP Wirephoto) (AP/WIDEWORLD) 1969

Astronauti Michael Collins, Neil Armstrong a Buzz Aldrin s generálním poštovníkem Wintonem Blountem při slavnostním křtu známky v září 1969.

„Americké zákony zakazují zobrazení živé osoby na poštovních známkách, takže obraz byl pečlivě popsán jednoduše jako astronaut“.

Calleho finální návrh, jeho podpis vpravo, uprostřed podpis N. Armstronga

výtvarník NASA Paul Calle vytvořil také několik obálek, zde jedna ukázka

Pramen:

Z anglického originálu Famous Footsteps v srpnovém čísle časopisu Stamp Magazie, UK, se souhlasem autora volně přeložil Julius Cacka.